

İngiltere’de Yükseköğretimde Türkçe Öğretimi: Exeter Üniversitesi Örneği¹

Dr. Öğr. Üyesi Burcu ÖZTÜRK²

Öz

Geçmişten geleceğe uzanan Türkiye-İngiltere ikili ilişkileri çok boyutlu yapıya sahiptir. Türkiye ve İngiltere’nin siyaset, ekonomi, askerlik, eğitim ve bilim ile ilgili alanlarda ilişkileri olan ve geliştirmeyi planlayan iki ülke olması İngiltere’de Türkçe öğretiminin de önemini arttırmaktadır. Türkçenin İngiltere’de öğretimi konusunda Türkiye Cumhuriyeti Devleti de büyük rol üstlenmektedir. Uluslararası ilişkiler çerçevesinde Millî Eğitim Bakanlığı ve Dışişleri Bakanlığının iş birliğinde Bakanlıklararası Ortak Kültür Komisyonu tarafından diğer ülkelerde olduğu gibi İngiltere’de de Türk kültürünü tanıtmaya, yayma, koruma ve Türk dilini öğretme amacıyla Türkçe dersleri verecek öğretim elemanları görevlendirilmektedir. Bu çalışmada, ikili anlaşmalar çerçevesinde Türkiye’den öğretim elemanı gönderilen iki üniversiteden (University of London ve University of Exeter) biri olan Exeter Üniversitesinde Türkçe öğretimi programı, kaynak kitaplar, ölçme ve değerlendirme ve öğretim elemanı gibi çeşitli değişkenler açısından incelenerek, kişisel gözlem ve deneyimlerle değerlendirilmektedir. Exeter Üniversitesi örneği üzerinden İngiltere’de yükseköğretim seviyesinde yapılan Türkçe öğretimi çalışmalarını incelemeyi amaçlayan bu çalışma nitel yöntemle uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Verilerin toplanmasında ve analizinde doküman incelemesi yapılmıştır. Araştırma kapsamında Exeter Üniversitesinin İngiltere yükseköğretim sistemini doğru biçimde yansıttığı varsayılmış ve çalışma sadece İngiltere’de ve Exeter Üniversitesinde yapılan Türkçe öğretimi çalışmaları ile sınırlı tutulmuştur. Araştırmada İngiltere’de Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında son yıllarda bir gerileme görüldüğü, İngiltere’deki Türkçe bölümlerinin kapanması ya

¹Bu çalışma, II. Uluslararası Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Sempozyumunda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

²Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi. bozturk@kastamonu.edu.tr Orcid: 0000-0002-4087-3370

Geliş tarihi: 03.01.2021 - Kabul tarihi: 27.01.2021

Kaynak Gösterme: Öztürk, B. (2021). İngiltere’de Yükseköğretimde Türkçe Öğretimi: Exeter Üniversitesi Örneği. *Aydın TÖMER Dil Dergisi*, 6(1), 25-42.

DOI: 10.17932/IAU.TOMER.2016.019/tomer_v06i1002

da Türkçe derslerinin kaldırılması tehlikesinin önüne geçilmesi gerektiği, Türkçe derslerinin İngiliz eğitim sisteminin ihtiyaç ve önceliklerine göre düzenlendiği, dil bilgisi-çeviri esaslı bir yaklaşımın benimsendiği ve kaynak konusunda desteklenmesi gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Türkçe Eğitimi, Yabancılara Türkçe Öğretimi, İngiltere, Exeter Üniversitesi*

The State of Turkish Teaching in Higher Education in England: University of Exeter Case

Abstract

The UK-Turkey bilateral relations, from past to the future have a multi-dimensional structure. Because of Turkey and the UK’s political, economic, military, educational and scientific relations, the importance of teaching Turkish in England increases. In this study, Turkish education in the University of Exeter will be examined and evaluated in terms of various variables such as academic regulations of the University, programs, textbooks, teaching staff and measurement and evaluation. This study which aims to examine teaching Turkish through the University of Exeter example, was carried out in accordance with the qualitative method. It was examined in the collection and analysis of the data. The research was assumed that Exeter University reflects the UK higher education system correctly and the study was only linked to the teaching of Turkish in England and Exeter University. In the research, it was concluded that there was a decline in the field of teaching Turkish as a foreign language, the danger of closing courses in the UK or the abolition of courses should be avoided, Turkish lessons are organized according to the needs and priorities of the English education system, grammar translation-based approach was adopted, and should be supported about resources.

Keywords: *Turkish Education, Teaching Turkish to Foreigners, UK, University of Exeter*

Giriş

Türkiye ve İngiltere siyaset, ekonomi, askerlik, eğitim ve bilim ile ilgili alanlarda yüzyıllardır ilişkileri olan iki ülkedir. Türkler ile İngilizler arasındaki diplomatik ilişki 1579’da Kraliçe Elizabeth ve 3. Murat

arasındaki mektuplaşmalarla başlamış, 1581 yılında bazı tüccarlara sultanın izniyle Türkiye’de ticaret yapma yetkisi verilmiş ve 1583 yılında da Harborne İngiliz büyükelçisi olarak atanmıştır (Özcan, 2000, s. 302-304).

16. yüzyılın sonlarına doğru başlayan bu resmî ilişki gelişerek devam etmiştir. Harborne’un ardından İstanbul’da elçi olan Edward Barton 1601 yılında kapitülasyonların devamını sağlamıştır. 1583 yılında Türkiye’deki ilk İngiliz elçisi William Harborne Türkçe bilmezken onun sekreterliğini de yapan halefi Edward Barton Türkçe bilmektedir (Skilliter, 1985; akt. Saraç, 2020, s. 266).

Bu dönem kurulan siyasî ve ticarî ilişkiler sonrasında İngilizler tarafından Türkçe öğretmek için kitaplar da yazılmaya başlanmıştır. Osmanlı döneminde 1709 yılından 1910 yılına kadar 201 yıllık süreçte İngilizlere ve İngilizce bilenlere Türkçe öğretimine yönelik hazırlanan on yedi kitap bulunmaktadır (Yeşilyurt, 2015, s. 21; Şahin ve Yeşilyurt, 2017, s.105-106).

Dostluk çerçevesinde başlayan Türk-İngiliz ilişkileri güç dengelerindeki değişimler ve çıkar ilişkileriyle şekillenen yeni şartlar sonucunda 1875 yılından sonra çatışma hâlini almış; bu dönemden Birinci Dünya Savaşı’nın sonuna dek İngiltere’nin önemli amaçlarından biri Anadolu’nun Yunan hâkimiyetine girmesi olmuştur. Ancak Mustafa Kemal Paşa’nın kazandığı 30 Ağustos zaferiyle Türklerin dar bir alana sıkıştırılması rüyası son bulmuş; Birinci Dünya Savaşı’ndan sonra yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile uzlaşma yolu tercih edilmiştir (Karaca, 2020, s. 28). 1939’da İkinci Dünya Savaşındaki ortak tehlike sebebiyle İngiltere ve Türkiye tekrar müttefik olmuşlardır. Sonrasında Türkiye yeni bir savaş istemediğinden tarafsız olmayı seçmiş, bu da İngiltere’nin Türkiye’den uzaklaşmasına sebep olmuştur. İngiltere ve Türkiye 1952’de NATO’da, 1955’de Bağdat Paketi’nde, 1959’da CENTO’da müttefik olmuşlardır. Bu dönemlerde de geçmişteki gibi ilişkiler yoğunlaşmış; bu da Türkçeye ilgiyi arttırmış ve Geoffrey Lewis’in 1953’te yazdığı Turkish kitabı gibi çok sayıda Türkçe kitap yazılmıştır (Saraç, 2018, s. 47).

Türkiye ve İngiltere’nin farklı alanlardaki ilişkileri günümüze kadar devam etmiş ve geliştirilmeye çalışılmıştır. 2007 yılında yürürlüğe giren “Türkiye - Birleşik Krallık Stratejik Ortaklık Belgesi” ne göre ortaklığın geliştirileceği

alanlar; “İkili İlişkiler, İkili Ticaret ve Yatırımlar, Türkiye’nin AB Üyeliği, Bölgesel İstikrar ve Barış, Kıbrıs, Savunma, Küresel Güvenlik, Küçük ve Hafif Silahların Yasadışı Ticareti, Yasadışı Göçle Mücadele, Enerji Güvenliği ve Düşük Karbonlu Yakıt Geleceği, Kültürlerarası Diyalog ile Eğitim ve Kültür” başlıkları altında sıralanmıştır (<http://www.mfa.gov.tr/turkiye-ingiltere-siyasi-iliskileri.tr.mfa>).

Siyaset, ekonomi, güvenlik, eğitim ve kültür alanında süregelen Türk-İngiliz ilişkilerinin ve İngilizlerin Türkçeye ilgisinin anlaşılması için başvurulacak iki önemli araştırma vardır. İlki British Council tarafından 2014 yılında “Languages For The Future, Which Languages The UK Needs Most And Why” ismiyle yayımlanan rapordur. Raporda İngiltere’de dil öğrenimi süreci, İngiltere’nin ihtiyaç duyduğu diller ve İngiltere için en önemli on dil başlıkları ve bunlarla ilgili açıklamalar yer almaktadır. Raporun amacı İngiltere’nin uzun vadedeki dil ihtiyaçlarını ekonomi, jeopolitik, kültür ve eğitim açılarından ele almaktır. Raporda seçilen diller sırasıyla İspanyolca, Arapça, Fransızca, Mandarin Çincesi, Almanca, Portekizce, İtalyanca, Rusça, Türkçe ve Japoncadır. Bu diller belirlenirken ticarî öncelikler, piyasa ekonomisi, diplomatik ilişkiler, güvenlik şartları, halkın genel dil ilgileri, dış ziyaretçi durumları, başka ülkelerdeki İngilizce bilme oranları göz önünde bulundurulmuştur. Türkçe ile ilgili bölümde öncelikle Türk dilleri ailesine mensup olduğu ve yaklaşık 50-60 milyon konuşuru bulunduğu; Türkiye ve Kıbrıs Cumhuriyeti’nin resmî dili olduğu söylenmiştir. Ayrıca “İngiltere’de Türkçe” adlı bölümde 2011 yılı itibariyle İngilizceyi ikinci dil olarak kullanan 20.000 konuşuru ile Türkçenin Londra’daki ilk ve orta seviyede öğrenim gören öğrenciler tarafından ek dil olarak en çok konuşulan yedinci dil olduğu ve bu sayının son on yılda hemen hemen yüzde yedi arttığı vurgulanmaktadır. Raporda, Türkçenin ayrıca dört üniversitede lisans seviyesinde okutulabilmekte olduğu ifade edilmekte ancak konuyla ilgili detay verilmemektedir.

Araştırmaların ikincisi yine British Council tarafından 2017 yılında “Languages For The Future, The Foreign Languages The UK Needs To Become A Truly Global Nation” ismiyle yayınlanmıştır. 2014 yılında yayınlanan raporla aynı alt başlıkları içermektedir. Raporda, İngiltere için en önemli diller sıralamasında ilk onda yer alan diller sırasıyla İspanyolca, Mandarin Çincesi, Fransızca, Arapça, Almanca, İtalyanca, Felemenkçe, Portekizce, Japonca ve Rusçadır. Bir önceki raporla karşılaştırıldığında,

Türkçenin listeye giremediği görülmektedir. Raporla sıralamalarla ilgili değişimlerin sebebinin Brexit değil, Rusya, Türkiye ve Brezilya'daki ekonomik ve siyasal durum olduğu belirtilmiştir. Yakın tarihli yapılan bu iki araştırmada Türkiye ve Türkçe ile ilgili olan bu tespitler oldukça dikkat çekicidir.

Saraç (2018) da Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimine İngiliz Katkısı adlı doktora tezinde British Council'ın diller ile ilgili bu iki raporunu değerlendirmiş; değişen siyasî ve ekonomik şartların Türkçeye olan ilginin azalmasına neden oluşunu bilimsel olarak ifade eden bu raporların alınacak tedbirlerle Türkçeye olan ilginin tekrar kazanılmasının mümkün olduğunu göstermekte olduğu çıkarımını yapmıştır.

Türkçenin yabancılara öğretimi konusunda atılmış ve atılmakta olan olumlu pek çok adım vardır. Türkçe, bugün dünyanın pek çok ülkesinde olduğu gibi İngiltere'de de üniversitelerde, Yunus Emre Enstitüsünde, akademilerde, Türk kültür merkezlerinde ve okullarda öğretilmektedir. İngiltere'de Yükseköğretimde Türkçe Oxford (University of Oxford, Faculty of Oriental Studies) ve Soas (University of London, Faculty of Languages and Cultures, Department of Languages and Cultures of Near and Middle East) Üniversitelerinde ana bilim dalı olarak; Exeter ve Cambridge Üniversitelerinde seçmeli ders olarak varlığını sürdürmektedir. Leeds ve Manchester Üniversitelerinde de yalnızca başlangıç seviyesinde Türkçe dersleri bulunmaktadır. Dolunay (2005), Türkiye ve dünyadaki Türkçe ve Türkoloji Merkezlerini araştırdığı çalışmasında, İngiltere'de Durham Üniversitesi (University of Durham, Institute for Middle Eastern and Islamic Studies) Türkçe Araştırmaları Merkezi'nde de Türkçe öğretildiğini aktarmaktadır. Durham Üniversitesinde Orta Doğu ve İslamî Çalışmalar Merkezi çatısı altında Modern Diller ve Kültürler adlı bölümde Türkçe dersi ya da bölümü yer almamaktadır. Ancak Üniversitenin Modern Dil Çalışmaları Merkezinde öğretilen diller arasında Türkçe de sayılmakta ve başlangıç seviyesinde Türkçe kursu verilebileceği ifade edilmektedir.

Türkçenin İngiltere'de yükseköğretimde öğretimi konusunda Türkiye Cumhuriyeti Devleti de büyük rol üstlenmektedir. Uluslararası ilişkiler çerçevesinde Millî Eğitim Bakanlığı diğer ülkelerde olduğu gibi İngiltere'de de Türkçe dersleri verecek öğretim elemanları görevlendirmektedir.

Bu görevlendirmeler 3/7/2003 tarihli ve 25157 Sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Bakanlıklar arası Ortak Kültür Komisyonun Çalışma Esas ve Usulleri ile Bu Komisyon Tarafından Yurt Dışında Görevlendirilecek Personelin Nitelikleri ile Hak ve Yükümlülüklerinin Belirlenmesine İlişkin 5/6/2003 tarihli ve 2003/5753 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla yapılmaktadır. Kararla, Türk kültürünün yurt dışında tanıtılması, yayılması ve korunması, yurt dışındaki vatandaşlarımız ve soydaşlarımızın kültürel bağlarının korunması, güçlendirilmesi ve dinî konularda aydınlatılması ile Türk dilinin öğretilmesi amacıyla öğretim üyesi, öğretim görevlisi, okutman, öğretmen ve din görevlisi olarak yurt dışında görevlendirilecek personelin unvanı, sayısı, nitelikleri, seçimleri, görev yerleri ve süreleri, izinleri, yurt dışındaki görevlerinin sona erdirilmesi ve diğer hususlara ilişkin esas ve usuller düzenlenmiştir (MEB, 2003).

Exeter Üniversitesi ikili anlaşmalar çerçevesinde Türkçe derslerinin Türkiye’den gönderilen öğretim elamanları ile yürütüldüğü bir üniversitedir. 1955 yılında kurulan Üniversitenin kökleri 19. yüzyıla kadar uzanmaktadır. İngiltere’nin Devon bölgesinde Exeter şehrinde bulunan üniversite çok çeşitli konu alanlarında eğitim vermektedir, bunlardan bazıları şunlardır: Muhasebe ve Finans, Arkeoloji, Biyolojik Bilimler, İşletme, Bilgi İşlem, Drama, Ekonomi, Mühendislik, İngilizce, Coğrafya, Tarih, Hukuk, Matematik, Tıp ve Diş Hekimliği, Maden Mühendisliği, Modern Diller, Felsefe, Fizik, Siyaset, Psikoloji, Sosyoloji, Spor Bilimleri, Teoloji vd. (<https://www.exeter.ac.uk/>). The Complete University Guide 2021 başarı sıralamasına göre İngiltere’deki 130 üniversite arasında 12. sıradadır (<https://www.thecompleteuniversityguide.co.uk/league-tables/rankings>).

Exeter Üniversitesinde Türkçe dersleri Arap, Orta Doğu ve İslamî çalışmalar alanında araştırma ve eğitim programları sunan Arap ve İslamî Çalışmalar Enstitüsü çatısı altında verilmektedir. Enstitüde Türkçe yanında diğer Arap ve Orta Doğu dilleri (Farsça, Kürtçe), Arap dünyası ve Orta Doğu edebiyatları ve kültürleri, bölgenin tarihi, siyaseti, ekonomileri, toplumları ve antropolojisi ile ortaçağdan moderne İslamî çalışmalar hakkında eğitim verilmektedir (<https://socialsciences.exeter.ac.uk/iaais/>).

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı Exeter Üniversitesi örneği üzerinden İngiltere’de yükseköğretim seviyesinde yapılan Türkçe öğretimi çalışmalarını

- incelemektir. Bu amaca ulaşmak için aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:
1. Exeter Üniversitesindeki Türkçe derslerinin uygulama esasları nasıldır?
 2. Exeter Üniversitesindeki Türkçe derslerinin öğrenme kazanımları ve dönemlik planları nasıldır?
 3. Exeter Üniversitesindeki Türkçe derslerinin kaynak kitapları nasıldır?
 4. Exeter Üniversitesindeki Türkçe derslerinin ölçme değerlendirme uygulamaları nasıldır?

Araştırmanın Önemi

Bu çalışmada, ikili anlaşmalar çerçevesinde Türk kültürünün yurt dışında tanıtılması ile Türkçenin öğretilmesi amacıyla Türkiye’den öğretim elemanı gönderilen iki üniversiteden (University of London ve University of Exeter) biri olan Exeter Üniversitesinde Türkçe dersleri başlangıç seviyesinde program, kaynak kitaplar, ölçme ve değerlendirme, öğretim elemanı gibi çeşitli değişkenler açısından incelenmiş, kişisel gözlem ve deneyimlerle değerlendirilmiştir. Bu bağlamda, yürütülen Türkçe derslerinin mevcut durumu ele alınarak İngiltere’de yükseköğretimde Türkçenin varlığının uzun soluklu olması için Türkçe derslerinin geleceğine yönelik bazı öneriler sunulmuştur. Çalışmanın yabancılara Türkçe eğitimi alanına katkı sağlaması umulmaktadır.

Varsayımlar

Araştırma kapsamında Exeter Üniversitesinin İngiltere yükseköğretim sistemini doğru biçimde yansıttığı varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

Bu çalışma sadece İngiltere’de ve Exeter Üniversitesinde yapılan başlangıç seviyesi Türkçe öğretimi çalışmaları ile sınırlıdır.

Yöntem

Bu araştırma doküman incelemesi şeklinde nitel araştırma yöntemine uygun olarak gerçekleştirilmiştir. “Gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına nitel araştırma denir” (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 39).

Bulgu ve Yorumlar

1. Exeter Üniversitesindeki Türkçe Derslerinin Uygulama Esaslarına Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Exeter Üniversitesinde bağımsız bir Türkçe bölümü ya da ana bilim dalı olmayıp Türkçe dersi Arap ve İslamî Çalışmalar Enstitüsü çatısı altında lisans (undergraduate) ve yüksek lisans-doktora (postgraduate) öğrencilerinin alabileceği seçmeli ders görünümündedir. Enstitüde çalışan öğretim elemanları da isterlerse derse katılabilmektedir. Bu ders Türkiye’den gönderilen 1 ile 5 yıl arasında görev süresine sahip öğretim elemanı tarafından yürütülmektedir. Enstitünün web sayfasında yayımlanan lisans programlarında Türkçe 1. yıl iki dönem olarak Elementary Turkish I (ARA 1031) ve Elementary Turkish II (ARA 1032); 2. yıl iki dönem Intermediate Turkish I ve Intermediate Turkish II; 3. yıl iki dönem Advanced Turkish I ve Advanced Turkish II olarak yer almaktadır. Dersler 15 kredilik olup haftalık saati üçtür (<https://socialsciences.exeter.ac.uk/iais/current/undergraduatemodules/2020-21/module/?moduleCode=ARA1031&ay=2020/>). A1 düzeyi Türkçe (Elementary Turkish I ARA 1031) dersinin modül içeriğinde öncelikle bu dersin modern Türkiye’de bugün konuşulan Türkçenin tanıtılması amacını taşıdığı ifade edilmektedir. Bu derste ilk haftalarda öğrencilerin öğretmenin anlatımı ve dinleme materyalleri aracılığıyla Türkçenin düzgün telaffuzunu öğrenmesinin beklenmekte olduğu vurgusu yapılmaktadır. Kurs boyunca A1 düzeyinde dört temel dil becerisinin geliştirileceği, bunun yanı sıra dilin temel yapısının ve bu düzey için gerekli söz varlığının öğrenileceği belirtilmektedir. Düzenli olarak çeviri alıştırmalarının ve çalışma materyallerinin hazırlanması ve okutman tarafından ya da sınıf olarak bunların değerlendirilmesi gerektiği de vurgulanan hususlar arasındadır.

2. Exeter Üniversitesindeki Türkçe Derslerinin Öğrenme Kazanımlarına ve Dönemlik Plânlarına Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Belirlenen öğrenme kazanımlarına göre bu dersin sonunda öğrencilerin Türkçe telaffuzda ve hecelemede ustalaşacakları, Türkçenin bu seviye için gerekli dil bilgisi kurallarını edinecekleri; sözlük yardımıyla başlangıç seviyesindeki metinleri okuyabilecekleri; temel düzeyde konuşabilecekleri; İslâm medeniyeti içerisindeki Türk kültürü ve Türk dilinin önemine dair temel düzeyde bir kavrayış edinecekleri; okuma, yazma ve konuşmada öğrendikleri dil yapılarını tanımlayabilecekleri,

açıklayabilecekleri ve kullanabilecekleri; farklı bir kültür hakkında temel bilgiler edinecekleri; bağımsız çalışma yapma ve zaman kontrolü sağlama becerisi kazanabilecekleri; metin temelli çalışma ve grup içerisinde karşılıklı konuşma becerisi edinebilecekleri ifade edilmektedir.

Ders planlarına bakıldığında bu derste, öğrencilerin öğretmenin anlatımı ve dinleme materyalleri aracılığıyla Türkçenin düzgün telaffuzunu öğrenmelerinin beklendiği vurgusu tekrar yapılmaktadır. Bu derste A1 düzeyinde temel dil bilgisi kuralları ve söz varlığını kullanarak kendini ifade etme becerisi kazanabilecekleri, günlük yaşama dair kaydedilmiş konuşma ve anlatım örnekleri kullanılarak dinleme ve konuşma becerilerini geliştirebilecekleri ifade edilmektedir. Okuduğunu anlama becerisinin geliştirilmesi için ise Türk edebiyatının basit örneklerinin kullanılacağı ifade edilmiştir. Yapılan açıklamalara göre, çeviri alıştırmaları düzenli olarak ev ödevi olarak verilecektir ve daha sonra tüm sınıf tarafından düzeltilip analiz edilecektir. Ayrıca, öğrencilere -içlerinden bazıları final sınavında çıkacak- başka çalışma materyalleri de verilir ve geri bildirimde bulunulur. Dersin haftalara göre planı ise şu şekildedir:

1. Hafta: Türkçenin, Türk kültürünün ve medeniyetinin tanıtımı (konferans şeklinde)
2. Hafta: Türkçenin Temel Yapı Özellikleri (metin temelli çalışma)
1. ve 5. Haftalar: Temel düzey Türkçenin grameri (metin temelli çalışma)
2. 6. Hafta: Ara sınav
3. 7. ve 10. Haftalar: Temel düzey Türkçenin grameri (metin temelli çalışma)
4. 11. Hafta: Genel değerlendirme

3. Exeter Üniversitesindeki Türkçe Derslerinin Kaynak Kitaplarına Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Derste kullanılacak kaynaklar öğretim elemanının tercihinin bırakılmaktadır. Ayrıca öğretim elemanından öğrenciler için olan çalışma materyallerini de temin etmesi beklenmektedir. İlgili bölümün web sayfasında bulunan modül içeriğinde faydalı olacağına inanılan örnek bir kitap listesi verilmekte ve bunun zorunlu bir liste olmadığı vurgulanmaktadır. Listede yer alan kitaplar şu şekildedir:

Bengisu Rona, Turkish in Three Months

Nurettin Koç, Yabancılar İçin Dilbilgisi (Öğrenci Kitabı)

Türk Dil Kurumu, Türkçe Sözlük

Türk Dil Kurumu, Yeni Yazım Kuralları

Yeni Hitit I Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı

İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı

F. Nihan Ketrez, A Student Grammar of Turkish

Dersin ayrıca ELE (The Exeter Learning Environment) olarak adlandırılan uzaktan öğrenme sayfası da vardır. Yine öğretim elemanının her dönemin başında bu içeriği düzenleyerek, sisteme yeni materyaller eklemesi beklenmektedir. Ayrıca bu sayfada, sınıfta yüz yüze yapılan dersin kamera ile alınan kayıtları video olarak öğrencilerle paylaşılmaktadır (<https://vle.exeter.ac.uk/>).

4. Exeter Üniversitesindeki Türkçe Derslerinin Ölçme Değerlendirme Uygulamalarına Yönelik Bulgu ve Yorumlar

Tüm diğer derslerde olduğu gibi Türkçe dersinde de süreç değerlendirmesi ve sürecin sonunda genel değerlendirme yapılmaktadır.

4.1. Süreç değerlendirmesi (Formative assessment)

Haftalık olarak çalışma kitabındaki dil bilgisi çalışmaları, okuma ve çeviri ödevleri, 10 dakikalık sınıf-içi testler ve bunlarla ilgili geri bildirimler süreç değerlendirmesinde yapılması istenenlerdir. Bu çalışmaların not değeri yoktur.

4.2. Süreç sonu genel değerlendirme (Summative assessment)

Genel değerlendirme, bir yazılı ara sınav (1 saat) ve final sınavını (2 saat) içermektedir. Bu değerlendirmeye 10 dakikalık konuşma sınavı da eklenmiştir. Ancak modül içeriğinde henüz yer almamaktadır. Ara sınavlar 6. haftada sınıf ortamında önceden öğrencilerle birlikte kararlaştırılan bir tarihte yapılmaktadır. Ocak ayında yapılacak final sınavları ise ekim ayında hazırlanmakta, sınav soruları “scrutiny meeting” adı verilen ve tüm dil okutmanlarının hatta bazen diğer öğretim elemanlarının da katıldığı bir toplantıda detaylı olarak incelendikten ve gerekli görülen düzeltmeler yapıldıktan sonra sınav merkezine gönderilmektedir. Sınav

sorularının İngilizce hazırlanması istenmekte, sınavda çıkacak metnin muhakkak sınav öncesinde -öğrencilerin bilgisi olmadan- derste işlenmesi gerektiği ifade edilmektedir. Sınav esnasında öğretim elemanı öğrencilerin yanında gözetmen olarak bulunmamakta, ancak soruları olması ihtimaline karşın öğretim elemanının telefonunun açık olması gerektiği kendisine hatırlatılmaktadır. Sınavlar bittikten sonra yapılan değerlendirmede ise önce dersi yürüten okutmanın sınav kâğıtlarını notlandırması, sonra aynı üniversitede görevli Türkçe bilen bir öğretim üyesinin incelemesi, daha sonra dış değerlendiriciye (external examiner) gönderilerek görüş alınması gerekmektedir. Dış değerlendirici olarak Oxford Üniversitesinden bir öğretim üyesinin görüşlerine başvurulmaktadır. Süreç oldukça gizli ve hassas yönetilmekte ve yaklaşık 3-4 hafta sürmektedir. Tüm sınav değerlendirmeleri tamamlandıktan sonra dış değerlendiricinin de hazır bulunduğu bir toplantıda sınav süreci tekrar tartışılmakta, derslerin amacına ulaşıp ulaşmadığı değerlendirilmektedir.

Enstitüde eğitim meseleleri ile ilgilenen ayrıca bir uzman bulunmakta ve her tür konuda kendisiyle temas kurulmaktadır. Her dönemin 4. haftasında modül, öğrencilere anket yoluyla değerlendirilmekte, 5. haftada eğitim uzmanına ve öğrencilere bu konuda dönüt verilmesi istenmekte, 6. haftada “peer review” denilen akran değerlendirmesi yapılmakta, Enstitüde Türkçe bilen bir öğretim elemanı aracılığıyla dersler gözlemlenmektedir.

Tartışma ve Sonuç

Küreselleşen dünyada iletişim olanaklarının çoğalması ve bunun doğal bir sonucu olarak etkileşimin artması yabancı dil olarak Türkçe öğretiminin önemini de artırmıştır. Bugün tüm dünyada çeşitli insan toplulukları Türkçe öğrenmektedir. İngiltere’de de Türkiye ile farklı alanlardaki ikili ilişkiler dolayısıyla Türkçe öğrenilmek istenen diller arasındadır.

Ancak İngiltere’de Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında son yıllarda bir gerileme görülmektedir. Bu konuda 2017 yılında British Council’in ortaya koyduğu rapor oldukça dikkat çekicidir. Raporla işaret edildiği üzere Türkçe İngiltere’de öğrenilecek diller sıralamasında 2014 yılındaki raporda ilk onda yer alırken 2017 yılındaki listede ilk ona girememiştir.

Türkçe öğretiminin İngiltere’de gerekliliğinin ortaya konulması ve

öneminin fark edilmesi için daha fazla çalışma yapılmalıdır. Bu konuda öncelikle İngiltere’de Türkçe eğitimi veren üniversitelerin kadrolarının Türkiye’deki üniversitelerle işbirliği yapılarak güçlendirilmesi ve İngiltere’deki Türkçe bölümlerinin kapanması ya da Türkçe derslerinin kaldırılması tehlikesinin önüne geçilmesi gerekmektedir.

İngiltere’de Exeter Üniversitesi özelinde değerlendirilen Türkçe derslerine bakıldığında, derslerin İngiliz eğitim sisteminin ihtiyaç ve önceliklerine göre düzenlenmekte olduğu, yaklaşım ve yöntem konusunda öğretim elemanından dil bilgisi-çeviri esaslı bir tarzın benimsenmesinin istendiği göze çarpmaktadır. Türkçeye ayrılan haftalık 3 ders saati kur hedeflerine ulaşmak için yeterli değildir. Türkiye’de yapılan yabancılara Türkçe öğretimi uygulamalarına bakıldığında A1 düzeyinde 8 haftalık bir dönemde yaklaşık haftalık olarak 24 ders saatinin belirlendiği görülmektedir. Üniversitenin kaynak tercih ve teminini öğretim elemanına bıraktığı gözlemlenmiştir. Ölçme ve değerlendirmede ise oldukça hassas, detaylı ve ciddi bir değerlendirme süreci yürütüldüğü görülmektedir.

Bu bakış açısıyla Türkçe eğitimi verilen üniversitelere öğretim elemanı görevlendirilmeye devam edilmesi, Türkiye’den kaynak kitap desteği sağlanması, bu üniversitelerle ders saatlerinin artırılması için ikili görüşmeler yapılması, başarılı öğrencilerin Türkiye’de gerçekleştirilen Türkçe yaz/kış okulu programlarına davet edilmesi, Türkçeyi ve Türk kültürünü tanıtacak etkinliklerin düzenlenmesi Türkçe derslerine olan ilginin çoğalması, derslerin veriminin artması ve Türkçe derslerinin uzun soluklu olması için önerilebilecekler arasındadır.

Son olarak yurt dışı görevinden dönen öğretim elemanlarının buldukları ülkedeki Türkçe eğitimini akademik bir bakış açısıyla değerlendirmesi ve bu değerlendirmelerini paylaşmasının da bu konuda bir bilgi birikimi elde edilmesi ve görevlendirilecek öğretim elamanları için sürecin daha sağlıklı işlenmesi açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

Çıkar Çatışması ve Etik Bildirimi

Çalışmada çıkar çatışmasına yol açacak herhangi bir husus bulunmadığını ve araştırmanın tüm süreçlerinde etik kurallara uyulduğunu beyan ederim.

Kaynakça

- [1] Dolunay, S. K. (2005). Türkiye ve dünyadaki Türkçe öğretim merkezleri ve Türkoloji bölümleri üzerinde bir değerlendirme. XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 28–30 Eylül: Denizli.
- [2] Dışişleri Bakanlığı. (t.y.). Türkiye-İngiltere Siyasi İlişkileri. (2020, 10 Eylül). Erişim adresi: <http://www.mfa.gov.tr/turkiye-ingiltere-siyasi-iliskileri.tr.mfa>.
- [3] Institute of Arab and Islamic Studies (2020, 10 Eylül). Erişim adresi: <https://socialsciences.exeter.ac.uk/iaais/>.
- [4] Karaca, T. N. (2020). Dostluktan çatışmaya: Osmanlı dönemi Türk-İngiliz ilişkileri. *Journal of Anglo-Turkish Relations*, 1(1), 11-32.
- [5] Millî Eğitim Bakanlığı. (2003). Bakanlıklararası ortak kültür komisyonunun çalışma esas ve usulleri ile bu komisyon tarafından yurtdışında görevlendirilecek personelin nitelikleri ile hak ve yükümlülüklerinin belirlenmesine ilişkin karar. (2020, 10 Eylül). Erişim adresi: http://mevzuat.meb.gov.tr/html/25157_1.html
- [6] Saraç, Ş. (2018). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimine İngiliz Katkısı. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türkiyat Araştırmaları Anabilim Dalı Yayınlanmamış doktora tezi. Ankara.
- [7] Saraç, Ş. (2020). İngiltere’de Türkoloji, Ö. Emiroğlu. (Ed.) *Avrupa’da Türkoloji* Ankara: Akçağ Yayınevi.
- [8] Skillier, S. (1985). William Harborne İlk İngiliz Elçisi 1583-1588, W. Hale, ve A.İ. Bağış (Ed.). *Türk-İngiliz İlişkileri 1583-1984 (400. Yıldönümü)*, Ankara: Kurtuluş Ofset Basımevi.
- [9] Şahin A. ve Yeşilyurt, E. (2017). Osmanlı döneminde İngilizlere Türkçe öğretimi kitaplarının bibliyografik olarak incelenmesi. *Karaelmas Journal of Educational Sciences* 5. 102-113.
- [10] The Complete University Guide 2021. (2020, 10 Eylül). Erişim adresi: <https://www.thecompleteuniversityguide.co.uk/league-tables/rankings>.
- [11] The Exeter Learning Environment (ELE). (2020, 10 Eylül). Erişim

adresi: <https://vle.exeter.ac.uk/>.

- [12] Tinsley, T. B. (2014). “Languages for the Future, Which Languages the UK needs most and why?”, British Council.
- [13] Tinsley, T. B. (2017). “Languages for the Future, The Foreign languages the UK needs to become a truly global nation”, British Council.
- [14] Özcan, A. (2000). İngiltere, Osmanlı-İngiliz münasebetleri. *Diyanet İslâm Ansiklopedisi*, 22, 302-307.
- [15] University of Exeter (t.y.). (2020, 10 Eylül). Erişim adresi: <https://www.exeter.ac.uk/>.
- [16] Yeşilyurt, E. (2015). *Osmanlı döneminde İngilizlere Türkçe öğretimi*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü: Çanakkale.
- [17] Yeşilyurt, E. (2016). Osmanlı döneminde İngilizlere Türkçe öğretmek amacıyla yazılan kitapların dil öğretimi açısından değerlendirilmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(3), 277-294.
- [18] Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.